

## XALQARO GLOBALLASHUV: ZAMONAVIY IQTISODIY MODEL SIFATIDA

**Imamov N.P.**

*SamISI "Tillarni o'qitish" kafedrasi katta o'qituvchisi*

**Ortiqov G'anisher**

*SamISI IK-524-guruh talabasi.*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada globallashuv tushunchasi, uning tamoyillari va barqaror rivojlanishdagi o'rni tahlil qilinadi. Globallashuv qishloq xo'jaligi va sanoat sohalariga ta'siri, shuningdek, O'zbekiston misolida amalga oshirilayotgan mehnat taqsimoti orqali yoritib berilgan. Maqolada chet el adabiyotlariga asoslangan ilmiy ma'lumotlar keltirilgan.

**Kalit so'zlar:** Savdo xronologiyasi, ipak yo'li, savdo tushinchasi, yangi ipak yo'li, okean savdosi, mehnat taqsimoti.

**Аннотация:** В этой статье анализируется концепция глобализации, ее принципы и роль в устойчивом развитии. Глобализация освещается через влияние на сельское хозяйство и промышленность, а также через разделение труда, которое осуществляется по примеру Узбекистана. В статье представлены научные данные, основанные на зарубежной литературе.

**Ключевые слова:** Хронология торговли, Шелковый путь, концепция торговли, Новый Шелковый путь, океанская торговля, разделение труда.

**Annotation:** This article analyzes the concept of globalization, its principles and its role in sustainable development. Globalization has been highlighted through its impact on the agricultural and industrial sectors, as well as the division of Labor carried out on the example of Uzbekistan. The article presents scientific data based on foreign literature.

**Keywords:** Trade chronology, Silk Road, trade revenue, new Silk Road, Ocean trade, division of Labor.

Globallashuv-bu dunyoqarashlar, mahsulotlar, tushunchalar va boshqa madaniy elementlar almashinuvi natijasida yuzaga kelgan xalqaro integratsiya jarayoni. Telekommunikatsiya kabi infratuzilmaning rivojlanishi, shu jumladan telegraf va internetning keyingi ko'tarilishi globallashuv va madaniy va iqtisodiy hamkorlikka sabab bo'ldi.

Asosiy qisim. xalqaro savdo xronologiyasi Akademik hamjamiyat globallashuv qachon boshlangani haqida turlicha qarashlarga ega. Ba'zi olimlar globallashuvni zamonaviy tushuncha deb hisoblasa, boshqalari geografik rivojlanishning hozirgi

bosqichida globallashuv jarayoni allaqachon boshlangan, ba'zilar hatto globallashuvni 2000 yildan boshlab kuzatish mumkin.

O'rta asrlarda Xitoyda G'arb bilan savdo va savdo tushunchasi mavjud edi. Ko'p valyuta topish uchun ipak va choyni eksport qilish orqali 18-asrda nemis olimlari bu yo'lni Ipak yo'li deb atashgan.

2000 yilda xalqaro valyuta jamg'armasi (XVF) globallashuvning to'rtta asosiy jihatini aniqladi: savdo va xalqaro almashinuvlar, kapital va investitsiya oqimlari, aholi oqimlari va bilimlarni tarqatish. Sanoat inqilobining ta'siri tufayli u 19-asrda zamonaviy globallashuvga aylandi. Sanoat inqilobi tovarlarni ommaviy ishlab chiqarishni standartlashtirish uchun o'lchov iqtisodiyoti tushunchasidan foydalangan va aholining tez o'sishi ham katta talabni keltirib chiqardi. Paroxodlar xalqaro transport xarajatlarini kamaytiradi, temir yo'llar ham quruqlik transportini arzonlashtiradi.

Turklar qo'ldan omon qolish uchun G'arbiy Evropa mamlakatlari tarixda geografiyaning Buyuk kashfiyoti sifatida tanilgan, erta globallashuvning boshlanishi deb ta'riflanishi mumkin bo'lgan yangi ipak yo'lini topish uchun dengizni o'rganishdi.

17-asrda okean savdosi So'nggi 100 yil ichida AQSh savdosi profitsitdan defitsitga aylandi. Keng ko'lamli globallashuv 19-yilda boshlangan century. At 19-asr oxiri va 20-asr boshlarida dunyoning iqtisodiy va madaniy aloqalari tobora yaqinlasha boshladi.

Globallashuv - bu xalqaro mehnat taqsimoti, iqtisodiy va siyosiy munosabatlar tizimi orqali bir-biri bilan bog'langan milliy iqtisodiyotlar majmui sifatida tushuniladigan, jahon iqtisodiyoti tarkibini o'zgartirish jarayonlarining o'ziga xos xususiyatlaridan biridir. Transmilliylashtirish va mintaqaviylashtirish asosida iqtisodiyotning chambarchas bog'liqligi hisoblanadi. Shu asosida yagona jahon tarmog'i, bozor iqtisodiyoti, geoiqtisodiyot va uning infratuzilmalari shakllanmoqda, ko'p asrlar davomida xalqaro munosabatlarning asosiy xarakteri bo'lib kelgan davlat suvereniteti ta'sirining pasayishi sodir bo'lmoqda. Globallashuv jarayoni bu davlat tomonidan shakllantirilgan bozor tizimlari evolyutsiyasining natijasidir. Buning asosiy natijasi – global mehnat taqsimoti, kapital, mehnat, ishlab chiqarish resurslarining dunyoviy miqyosdagi migratsiyasi (shuningdek, qoida tariqasida, kontsentratsiya), qonunchilikni, iqtisodiy va texnologik jarayonlarni standartlashtirish, shuningdek, turli mamlakatlar madaniyati bir-biriga yaqinlashishi hamda birlashishidir. Globallashuv tizimli xususiyatga ega, ya'ni jamiyat hayotining barcha sohalarini qamrab oluvchi obyektiv jarayondir. Globallashuv natijasida dunyo o'zining barcha subyektlari bilan bog'lanib, tobe bo'lib bormoqda. Bir guruh davlatlar uchun umumiy bo'lgan muammolar sonining ko'payishi va birlashtiruvchi subyektlarning soni va turlarining kengayishi mavjud.

Globallashuv jarayoni insoniyat tarixidagi eng muhim o'zgarishlardan biridir va u kelajakda yanada kuchayishi kutilmoqda. Ushbu jarayonning kelajagi bir qator

tahdidlar va imkoniyatlar bilan to'lib-toshgan. Bir tomondan, global savdo va iqtisodiyot o'zaro aloqalarni kengaytiradi, mintaqalar va mamlakatlar o'rtasida hamkorlikni kuchaytiradi, jamiyatlar o'rtasida ma'lumot va resurslar almashinuvini osonlashtiradi. Biroq, globallashuv bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik tahdidlar ham mavjud. Iqtisodiy tengsizlikning oshishi, mehnat sharoitlarining yomonlashishi, milliy madaniyat va an'anaviy qadriyatlarning yo'qolishi, hamda ekologik muammolar globallashuv jarayonining salbiy oqibatlari bo'lishi mumkin. Savdo va mehnat taqsimoti o'rtasidagi o'zaro aloqalar ham juda murakkab. Globallashuv jarayonida savdo tarmoqlari rivojlanishi mehnat kuchining jamiyatlar va mamlakatlar o'rtasida harakatlanishini qo'llab-quvvatlaydi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:**

1. UNEP (United Nations Environment Programme) – "Green Economy Initiative".
2. World Bank – "Sustainable Development Goals and Climate Action".
3. International Energy Agency (IEA) – Renewable Energy Statistics 2022.
4. IMF (International Monetary Fund) – "Green Economy for Emerging Markets".
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 20-iyundagi "Yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha davlat strategiyasi" qarori. Havola: lex.uz
6. T. Raxmonqulov, N. Abduqayumova – "Ekologik iqtisodiyot va barqaror rivojlanish". Toshkent, 2020.
7. O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligining rasmiy sayti – "Quyosh va shamol energetikasi bo'yicha amalga oshirilayotgan loyihalar". Havola: minenergy.uz